

Tomasz Demendecki

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0001-6150-6337

tdemend@poczta.umcs.lublin.pl

Kilka uwag o zwolnieniu z opłaty od skargi na
przewlekłość postępowania skarżącego w sprawach
z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.
Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia
6 września 2006 r. (III SPZP 2/06)

*Some Remarks on the Exemption of the Fee for Complaint Regarding
the Excessive Length of the Applicant's Proceedings in Matters of
Labour and Social Security Law. Gloss to the Resolution of the
Supreme Court of 6 September 2006 (III SPZP 2/06)*

STRESZCZENIE

Ukształtowanie w odpowiedni sposób modelu kosztów procesu cywilnego, a także instytucji zwolnienia od takich kosztów, stanowi istotną gwarancję realnej realizacji prawa do sądu. W związku z brakiem wyraźnej regulacji w ustawie z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki bardzo istotne staje się w praktyce ustalenie, czy istnieje możliwość zwolnienia podmiotu uprawnionego (skarżącego) od opłaty stałej od skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. W uchwale z dnia 6 września 2006 r. (III SPZP 2/06) Sąd Najwyższy stwierdził, że skarga na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniesiona przez ubezpieczonego w sprawie odwołania rozpoznawanego przez Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych jest wolna od opłat (art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Uchwała ta potwierdza, że we wskazanej kategorii spraw nie ma obowiązku uiszczenia opłaty, a jeżeli takowa została uiszczona, to podlega ona zwrotowi. Stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w głosowanej uchwale należy w pełni podzielić. Należy także wysunąć postulat, by ustawodawca *de lege ferenda* dokonał stosownych zmian normatywnych i wprowadził do ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu

przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki stosowną regulacją przewidującą wprost takie zwolnienie.

Słowa kluczowe: opłata sądowa; zwolnienie z opłaty; skarga na przewlekłość postępowania; postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych

Skarga na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniesiona przez ubezpieczonego w sprawie odwołania rozpoznawanego przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych jest wolna od opłat.

W uchwale z dnia 6 września 2006 r. (III SPZP 2/06)¹ Sąd Najwyższy stwierdził, że skarga na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniesiona przez ubezpieczonego w sprawie odwołania rozpoznawanego przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych jest wolna od opłat (art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych²).

Przytoczony pogląd został sformułowany przez Sąd Najwyższy na kanwie rozpatrywanego zagadnienia prawnego, przedłożonego mu do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego³ przez Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku. Sąd Apelacyjny w Gdańsku rozpoznawał apelację ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszczy z dnia 14 kwietnia 2005 r. oddalającego odwołanie ubezpieczonej od decyzji organu rentowego w sprawie przyznania emerytury. W toku postępowania apelacyjnego w dniu 13 kwietnia 2006 r. ubezpieczona złożyła skargę na przewlekłość postępowania⁴ sądowego. Sąd Apelacyjny, rozpoznając wniosek skarżącej o zwolnienie jej od opłaty od skargi, do której uiszczenia na podstawie art. 36 u.k.s.c. ubezpieczona została wezwana, uznał, że wyłoniło się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości. Zagadnienie to w postanowie-

¹ OSNP 2007, nr 11–12, poz. 176.

² T.j. Dz.U. 2019, poz. 785 ze zm., dalej jako: u.k.s.c.

³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1460 ze zm.), dalej jako: k.p.c.

⁴ Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (dalej jako: skarga na przewlekłość postępowania) uregulowana ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm.), dalej jako: u.s.p.p.

ni Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 czerwca 2006 r. zostało sformułowane w dwóch pytaniach: 1) Czy przepis art. 36 u.k.s.c. stanowi zamknięty katalog środków zaskarżenia, od których ubezpieczony jest zobowiązany do uiszczenia opłaty podstawowej i czy nie przysługuje w myśl art. 100 ust. 2 u.k.s.c. możliwość zwolnienia od jej uiszczenia? 2) Czy istnieje możliwość zwolnienia ubezpieczonego od opłaty stałej od skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, o której mowa w art. 17 u.s.p.p.? Jeżeli nie, to czy opłatą podstawową, o której mowa w art. 100 ust. 2 u.k.s.c., jest opłata podstawowa określona w art. 36 u.k.s.c., czy też opłata stała określona w art. 17 u.s.p.p.?

W uzasadnieniu postanowienia Sądu Apelacyjnego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wskazano na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2005 r. (III SPP 109/04)⁵, stwierdzającą, że skarga strony na naruszenie prawa do rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy o roszczenia pracownika ze stosunku pracy jest wolna od opłaty stałej (100 zł), o której jest mowa w art. 17 ust. 1 u.s.p.p. Stanowisko przyjęto na tle art. 263 § 1 Kodeksu pracy⁶, któremu – jako przepisowi szczególnemu (*lex specialis*) – przyznano pierwszeństwo przed art. 17 ust. 1 u.s.p.p. Tymczasem z dniem 1 kwietnia 2006 r. weszła w życie ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, która w art. 127 uchyliła art. 263 k.p. W Rozdziale 3 przywołanej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych został bowiem uregulowany zakres opłat w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Przepis art. 36 u.k.s.c. stanowi, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i w sprawach odwołań rozpoznawanych przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 zł wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Na tle tego przepisu według Sądu Apelacyjnego pojawiło się więc zagadnienie prawne, czy przepis ten określa zamknięty katalog środków zaskarżenia, od których ubezpieczony jest zobowiązany do uiszczenia opłaty, oraz czy istnieje możliwość uzyskania zwolnienia od tej opłaty czy też – w myśl art. 100 ust. 2 u.k.s.c. – taka możliwość nie przysługuje. Na podstawie art. 100 ust. 1 u.k.s.c. strona w całości zwolniona od kosztów sądowych z mocy ustawy nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa. Z kolei ust. 2 wskazanego przepisu stanowi, że sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych w całości. Strona, której sąd przyznał całkowite zwolnienie od kosztów sądowych, ma obowiązek uiścić opłatę podstawową, o której mowa w art. 14 u.k.s.c., od wszystkich pism podlegających opłacie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. W rozpatrywanej sprawie

⁵ OSNP 2005, nr 9, poz. 133.

⁶ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1040 ze zm.), dalej jako: k.p.

w związku z wniesieniem skargi na przewlekłość postępowania powstało zagadnienie, w jakiej wysokości ubezpieczony wnoszący skargę winien uiścić opłatę – czy zgodnie z art. 36 u.k.s.c. w kwocie 30 zł, uwzględniając przepis art. 8 ust. 2 u.s.p.p. (stosując odpowiednio przepisy o postępowaniu zażaleniowym), czy też opłatę określoną w art. 17 ust. 1 u.s.p.p. w wysokości 100 zł? Ponadto czy od uiszczenia opłaty sądowej od skargi na przewlekłość przysługuje zwolnienie?

Problematyka kosztów związanych z przebiegiem sądowego postępowania cywilnego jest dość często przedmiotem orzeczeń Sądu Najwyższego. Ukształtowanie w odpowiedni sposób modelu kosztów procesu cywilnego, a także instytucji zwolnienia od takich kosztów stanowi bowiem istotną gwarancję realnej realizacji prawa do sądu.

Punktem wyjścia do dalszych rozważań odnośnie do instytucji zwolnienia z opłaty od skargi na przewlekłość postępowania skarżącego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych jest niewątpliwie określenie cech charakteryzujących istotę postępowania ze skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki oraz cech sądowego postępowania odrębnego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych i precyzyjnego zdefiniowania katalogu spraw objętych wskazanym postępowaniem odrębnym.

W pełni należy podzielić pogląd wyrażony w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2004 r. (III SPP 42/04)⁷, wskazujący, że postępowanie ze skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora oraz w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki nie toczy się w odrębnej sprawie, lecz jest częścią postępowania co do istoty sprawy. Jest ono w stosunku do sprawy zasadniczej – tej sprawy, której skarga zarzuca przewlekłość – postępowaniem incydentalnym (wpadkowym). Taki rezultat wykładni wynika przede wszystkim z brzmienia art. 8 ust. 2 u.s.p.p., który stanowi podstawę dla stosowania do postępowania toczącego się na skutek skargi przepisów o postępowaniu zażaleniowym obowiązujących w postępowaniu, którego skarga dotyczy. Postępowanie ze skargi na przewlekłość nie jest więc samodzielnym postępowaniem, lecz instrumentem przeciwdziałania przewlekłości postępowania w danej sprawie sądowej w trakcie jej biegu.

Postępowanie ze skargi na przewlekłość – jak w sprawie, w której powstało rozpatrywane zagadnienie prawne – jest więc częścią (incydentalnym postępowaniem) postępowania w sprawie wynikającej z odwołania ubezpieczonego od decyzji organu rentowego; jest ono elementem sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych. W nawiązaniu do wskazanej przez Sąd Apelacyjny uchwały Sądu Najwyższego

⁷ OSNP 2005, nr 5, poz. 71.

z dnia 19 stycznia 2005 r. (III SPP 109/04) – z identycznych powodów, dla których przyjęto w tej uchwale, że postępowanie w sprawie o roszczenia pracownika ze stosunku pracy nie traci takiego charakteru przez wniesienie skargi na przewlekłość postępowania – należy taką samą konsekwencję incydentalności skargi odnieść do postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, wynikającej z odwołania ubezpieczonego do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

Rozpoznawanie spraw z zakresu prawa pracy oraz z zakresu ubezpieczeń społecznych należy do postępowania odrębnego, które jest szczególnym rodzajem postępowania procesowego cywilnego, uwzględniającym odrębność (odmienność) tych spraw oraz ich społeczną doniosłość. Jest zasadą, że w postępowaniu odrębnym stosuje się w pierwszej kolejności przepisy właściwe dla tego postępowania, a dopiero w braku specjalnych uregulowań – przepisy ogólne o procesie, jeżeli nie kolidują z przepisami regulującymi postępowanie odrębne.

Przynależność sprawy do postępowania odrębnego, uregulowanego w art. 459–477^{14a} k.p.c., jest uzależniona od przedmiotu procesu, a więc przedstawionego pod osąd roszczenia oraz opisanego stanu faktycznego, jak też jego podmiotów, te bowiem elementy, konkretyzując stosunek prawny zachodzący między stronami, kształtują charakter sporu i nadają mu lub odejmują cechy sprawy z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych. Należy jednak pamiętać, że ostatecznie o takiej delimitacji decyduje rzeczywisty, a nie fikcyjny przedmiot procesu. Definicję „spraw z zakresu prawa pracy” oraz „spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych” zawiera art. 476 k.p.c. Należy jednak mieć na względzie, że w ustawodawstwie wskazano sprawy, które nie są w rozumieniu art. 476 k.p.c. sprawami ani z zakresu prawa pracy, ani z zakresu ubezpieczeń społecznych, a mimo to – z mocy wyraźnej woli prawodawcy – mieszczą się w zakresie kognicji sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, który rozpoznaje je w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zakwalifikowanie konkretnych spraw do kategorii spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych niekiedy wywołuje w praktyce poważne wątpliwości. Sprawami z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawy, które spełniają kumulatywnie dwa wymagania: zostały zainicjowane odwołaniem od decyzji organu rentowego (zob. jednak art. 476 § 3 k.p.c.) oraz obejmują decyzje dotyczące przedmiotu określonego wyczerpująco w art. 476 § 2 pkt 1, 2, 4 i 5 k.p.c. Zakres rozpoznania i rozstrzygnięcia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest więc w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugiej – przedmiotem postępowania sądowego określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu. Definicję sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych zawiera także art. 180 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego⁸. Definicja ta

⁸ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2018, poz. 2096 ze zm.).

może mieć znaczenie przy wykładni pojęcia sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych w rozumieniu Kodeksu postępowania cywilnego, ponieważ w postępowaniu przed organami rentowymi, poprzedzającym postępowanie sądowe, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, jeżeli nic innego nie wynika z przepisów regulujących postępowania przed tymi organami.

Co do zasady, zgodnie z brzmieniem art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, skarga na przewlekłość postępowania podlega stałej opłacie w wysokości 200 zł. Nieuiszczenie tej opłaty stanowi przeszkodę do nadania skardze na przewlekłość postępowania właściwego biegu. Należy również zauważyć, że ustawodawca na gruncie wskazanej ustawy nie przewidział ustawowego zwolnienia od obowiązku uiszczenia takiej opłaty, wyłączając w tym przypadku stosowne kryterium zarówno przedmiotowe, jak i podmiotowe.

Z kolei analiza art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c. wskazuje na przyznanie przez ustawodawcę ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych w szczególności dwóm grupom uczestników postępowania sądowego w rozumieniu art. 7 ust. 1 u.k.s.c.⁹: pracownikowi wnoszącemu powództwo oraz stronie wnoszącej odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Takie zwolnienie od kosztów sądowych jest częściowe. Wskazuje na to poczynione przez ustawodawcę zastrzeżenie do art. 35 i art. 36 u.k.s.c., które określają zasady uiszczania opłat od pism. Oznacza to, że pracownik wnoszący powództwo oraz strona wnosząca odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych są zwolnieni od kosztów sądowych w zakresie, w jakim tego zwolnienia nie wyłączają regulacje z art. 35 i art. 36 u.k.s.c. Art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c. *in principio* stanowi, że pracownik wnoszący powództwo nie ma obowiązku uiszczania kosztów sądowych. Art. 96 ust. 1 pkt 4 *in fine* u.k.s.c. dotyczy strony, o której mowa w art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c., wnoszącej odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych wszczynające procesowe postępowanie odrębne w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych uregulowane w art. 459–476 i art. 477⁸–477^{14a} k.p.c. Mowa oczywiście o sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych dotyczących kwestii wymienionych w art. 476 § 2 k.p.c., oraz o sprawach, w których wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania

⁹ W piśmiennictwie trafnie wskazuje się, że przytoczony przepis nie został prawidłowo sformułowany pod względem terminologicznym. Pracownik bowiem nie „wnosi” powództwa, lecz powództwo „wytacza”. Natomiast pracownik wnosi pozew, gdyż jest to pismo, które podlega opłacie przy jego wniesieniu do sądu (zob. art. 3 ust. 1 i 2 pkt 1 u.k.s.c.). Zob. P. Feliga, [w:] *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, red. P. Feliga, Warszawa 2019, LEX/el, komentarz do art. 96 u.k.s.c., teza 22.

o stopniu niepełnosprawności w przypadkach z art. 476 § 3 k.p.c. Z treści art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c. wynika, że nie ma obowiązku uiszczania kosztów sądowych strona wnosząca odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem art. 36 u.k.s.c. Zwolnienie to dotyczy stron wnoszących odwołania w obu kategoriach spraw wskazanych w art. 36 u.k.s.c. *in principio*. Przepis art. 36 u.k.s.c. wprowadza jednak wyjątek od tego zwolnienia, który odnosi się do czterech kategorii pism: zażalenia, apelacji, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Strona wnosząca odwołanie uiszcza od tych pism opłatę podstawową w kwocie 30 zł¹⁰. Ze względu na to, że przepis stanowi o „stronie wnoszącej odwołanie”, należy zauważyć, że nie ma obowiązku uiszczania kosztów sądowych strona, która w procesie zajmuje pozycję procesową, tak jak powód. Odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych ma bowiem charakter prawny zbliżony do pozwu¹¹. Z tej przyczyny regulacja ta nie obejmuje innych podmiotów postępowania odrębnego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Dlatego w tych sprawach wyłącznie strona wnosząca odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych nie uiszcza kosztów sądowych, z zastrzeżeniem opłat od pism w wypadkach wymienionych w art. 36 u.k.s.c. Z dosłownego brzmienia art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c. mogłoby *prima facie* wynikać, że zwolnienie od kosztów sądowych dotyczy tylko niektórych kategorii spraw objętych zakresem pojęcia „sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych”, tak jak je definiuje art. 476 § 2 i 3 k.p.c., a mianowicie tylko tych, w których wniesiono odwołanie (od decyzji organu rentowego – art. 476 § 2 k.p.c., bądź od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności – art. 476 § 3 k.p.c.) z pominięciem innych spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, których nie wszczyna odwołanie od decyzji lub orzeczenia. Jednak łączne odczytanie treści art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c. oraz art. 36 u.k.s.c., do którego art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c. wyraźnie nawiązuje, prowadzi do wniosku, że we wszystkich sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych – zgodnie z zakresem tego pojęcia przedstawionym w art. 476 § 2 i 3 k.p.c. – pobiera się tylko opłaty określone w art. 36 u.k.s.c.

Brzmienie art. 100 ust. 1 u.k.s.c., który definiuje zwolnienie od kosztów z mocy ustawy, wyklucza zaś wątpliwości co do tego, że strona zwolniona w całości od kosztów sądowych z mocy ustawy (a więc w szczególności pracownik i strona, o których mowa w art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c.) nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa. Niewątpliwie jest również, że na podstawie art. 36 u.k.s.c. pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 zł, ale wyłącznie od wymienionych w tym przepisie pism procesowych, tj. od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Zakres zwolnienia od kosztów sądowych z mocy

¹⁰ Zob. postanowienie SN z dnia 8 marca 2016 r., II UZ 54/15, LEX nr 2015631.

¹¹ Tak: P. Feliga, *op. cit.*, komentarz do art. 96 u.k.s.c., teza 24.

ustawy w odniesieniu do spraw z odwołań do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych jest więc określony w art. 100 ust. 1 i art. 36 u.k.s.c., stosownie do których strona wnosząca odwołanie, w całej sprawie toczącej się w zakresie odwołania, a więc także z objęciem incydentalnego postępowania ze skargi na przewlekłość postępowania, nie uiszcza opłat sądowych za wyjątkiem opłaty podstawowej w kwocie 30 zł. Z kolei zakres pobierania opłaty podstawowej pozostaje ograniczony wyłącznie do pism wymienionych kazuistycznie i zawartych w katalogu zamkniętym. O „zamknięciu” listy pism procesowych, od których stosownie do art. 36 u.k.s.c. pobiera się opłatę podstawową, świadczy w sposób niebudzący wątpliwości interpretacyjnych brzmienie przepisu, w którym wymienienie przypadków pobierania opłaty podstawowej poprzedza słowo „wyłącznie”. Jednoznaczność tego słowa dodatkowo wzmacnia zdefiniowanie zwolnienia od kosztów sądowych z mocy ustawy (art. 100 ust. 1 u.k.s.c.) jako zwolnienia w całości od uiszczenia opłat sądowych, do którego – na zasadzie wyjątku („zastrzeżenia” z art. 36 w zw. z art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c.) – wprowadzono tylko wyjątkowe ograniczenie. Opłata podstawowa, o której mowa w art. 36 u.k.s.c., jest opłatą wyjątkową. Stanowi ona odstępstwo od zasady zwolnienia w całości od uiszczenia opłat sądowych oraz ma ściśle określony zakres zastosowania. Należy podkreślić, że ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych została uchwalona i weszła w życie już po wejściu w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, która określiła postępowanie ze skargi jako część wpadkową postępowania w sprawie, której skarga dotyczy. Brak we wskazanym katalogu przypadków, w których pobiera się opłatę podstawową w sprawach odwołań rozpoznawanych przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych, oraz brak wymienienia skargi, o której mowa w przywołanej ustawie z dnia 17 czerwca 2004 r., oznacza, że ustawodawca tego przypadku nie wyłączył z zasady zwolnienia strony wnoszącej odwołanie w całości od uiszczenia opłat sądowych.

Przyjmując, że art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c. jest przepisem *lex specialis* w relacji do art. 17 u.s.p.p., należy założyć konieczność wyłączenia tej ostatniej regulacji odnośnie do obowiązku uiszczenia opłaty od skargi na przewlekłość postępowania przez skarżącego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Dlatego stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w głosowanej uchwale należy w pełni podzielić.

Ponadto należy wysunąć postulat, aby ustawodawca *de lege ferenda* dokonał stosownych zmian normatywnych i wprowadził do ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki stosowną regulację przewidywającą wprost takie zwolnienie.

BIBLIOGRAFIA

- Feliga P., [w:] *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, red. P. Feliga, Warszawa 2019, LEX/el.
- Postanowienie SN z dnia 8 marca 2016 r., II UZ 54/15, LEX nr 2015631.
- Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005, nr 5, poz. 71.
- Uchwała SN z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 109/04, OSNP 2005, nr 9, poz. 133.
- Uchwała SN z dnia 6 września 2006 r., III SPZP 2/06, OSNP 2007, nr 11–12, poz. 176.
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2018, poz. 2096 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1460 ze zm.).
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1040 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm.).
- Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 785 ze zm.).

SUMMARY

The appropriate system of reimbursement of the costs of proceedings and the institution of exemption from such costs both guarantee the real implementation of the right to court. In connection with the lack of explicit regulation in the Act of 17 June 2004 on complaints about the breach of the right to a trial within a reasonable time in practice, it becomes very important to determine whether it is possible to exempt an authorised entity (the complainant) from a fixed fee of complaint about excessive length of proceedings in matters of labour and social security law. In a resolution of 6 September 2006 (III SPZP 2/06) the Supreme Court stated that a complaint about excessive length of proceedings filed by the insured regarding the appeal examined by the Labour and Social Security Court of fees (Article 96 (1) (4) of the Act of 28 July 2005 on court costs in civil matters). This resolution confirms that in the indicated category of cases there is no obligation to pay the fee, and if it has been paid it is refundable. The position held by the Supreme Court in the above-mentioned resolution shall be accepted. When it comes to conclusion regarding *de lege ferenda* proposals, there is a need to make appropriate normative changes and introduce to the Act of 17 June 2004 on complaints about the breach of the right to a trial within a reasonable time a suitable regulation that would reflect the right fee exemption, as mentioned above.

Keywords: court fee; fee exemption; complaint about excessive length of proceedings; proceedings in matters of labour and social security law